

Mireya Andrade

“Bake-akordioetatik ez da ia ezer bete, %18 edo”

Mireya Andrade, Maria Lucelly Urbanoren gerra-izena da. 27 urte eman ditu FARCen eta erakunde armatuak eta Kolonbiako gobernua Habanan egindako negoziazioetan parte hartu zuen urtebetez, Genero Gaietarako Azpibatzerdeko kide gisa.

Maria Colera Intxausti
@mariacolera

Noiz, nola eta zergatik sartu zinen FARCen?

1989ko maiatzean izan zen. Nire herriko udal-hauteskundeetan parte hartu nuen, eta zinegotzi aukeratu ninduten, baina Unión Patriótica-ko kideen aurkako mehatxuak izan ziren, tartean nire senideen aurka. Nire mutil-laguna desagerrarazi egin zuten, eta orduan bi aukera besterik ez ziren gelditzen: erbestera joatea edo FARCen sartzea. Nik bigarrena aukeratu nuen.

Bake-prozesuko neurrien artean izan al da desagertzeak argitzeko ekimenik?

2015ean FARCek eta gobernua komunikatu bateratua aurkeztu zuten Kolonbiako desagertuak bilatzeko. Ni talde horretako kidea naiz eta uztailean da lanean hastekoa. Gu bitartean lanean ari gara Nazioarteko Gurutze Gorriarekin, biktimen elkarteekin eta, desagertuen ahalik eta gorpu gehien itzularazteko senideei.

Zenbat dira desagertuak?

Gure herrian, zortzi milioitik gora biktima ditugu, 250.000 hildako eta 50.000tik gora desagertu.

Nazio Batuen Erakundearen aurkeztutako azken txostenaren arabera, Bake Hitzarmena sinatu ondoren, 2016-2018 bitartean 216 buruzagi hil dituzte Kolonbian, eta emakumeen aurkako erasoek gora egin dute. Nor dago indarkeria horren atzean eta Estatuak zergatik ez du galarratzen?

Horixe da guk orain daukagun kezka handi bat, giza eskubideen defendatzaile asko, komunitateetan lanean ari diren kide asko, erasotzen ari baitira. Gobernuak ez du ezer egin eraso horiek geldiarazteko, eta gezurra esaten dute hilketen egileei buruz, nahiz eta argi egon paramilitarrak direla hiltzaileak.

Maiatzaren 27an presidente izateko hauteskundeak dituzue Kolonbian, baina FARC alderdia ez da aurkeztuko, zuen iritziz ez baitago baldintza egokirik. Zer dela eta?

Martxoan parlamentua osatzeko egin ziren hauteskundeetan parte hartu genuen eta bageneukan presidente izateko gure hautagaia, gure alderdiko presidente Rodrigo Londoño Timochenko jauna, baina eraso ugari jasan zituen. Gainera,

hura babestu beharra zeukan ESMADeko (Polizia Nazionaleko istiluen aurkako unitatea) kide batzuen bideo batzuk agertu dira, jendeari armak banatzen Londoño erasotzeko. Horrez gain, Londoñoren osasun-egoera ez da oso ona, eta ez aurkeztea erabaki genuen.

Esaten duzue prozesua airean dagoela, ez dela ari aurrera egiten, eskuina eta eskuin muturra akordioak boikoteatu nahian dabilzalako. Zergatik daude bake-hitzarmenaren eta normalizazio politikoaren edo bizitza politikoaren desmilitarizazioaren aurka?

Ez guk ez komunitateak ez dugu lortu hori ulertzea. Guk konfrontazioa murriztu nahi genuen, eta horretarako garrantzitsua da boterean daudenek hori posible egitea. Ez dakigu zer interes dituzten gerrarekin jarraitzeko. Dena den, gerretan interes ekonomiko handiak daude beti. Eta nahiz eta orain armak utzi egin diren, eta ez ditugun berriz erabili, eta ez dagoen hildako gehiagorik, batzuei gerra interesatzen zaie. Eta, jakina, ez dira haiek hildakoak jartzen dituztenak.

Bartzelonako Literal Liburu eta Ideia Erradikalen Azokan elkarrizketatu dugu. Aurtengo edizioak 68ko Maiatzeko 50. urteurrena ospatu nahi du "Galtzada-harrien azpian, liburuak" lelopean. Liburu-orriak pentsamendurako arma bihurtzea da azokaren xedea.

ARGAZKIA: ORIOL CLAVERA

Nola dago Jesús Santrich komandantea, eta zergatik dago gose greban?

Apirilaren 8an atxilotu zuten, narkotrafikoa leporatuta, baina inondik agertzen ez diren frogetan oinarrituta. Bideo bat daukatela diote, baina ez du audiorik. Sinestezina da norbait atxilotzea audio-rik gabeko bideo batean ageri omen denagatik, inolako frogarik aurkeztu gabe. Gaur [maiatzaren 13a] 34 egun daromatza gose-greban eta atzo Kolonbiako gotzaindegiaren egoitza batera eraman zuten. Mugitu ahal izateko zainetik elikagaiak sartzen utzi zuen, baina ez du gose-greba eten. AEBek bi hilabete dauzkate beren eskaera zehazteko, baina oso litekeena da, gauzak horrela jarraituz gero, Santrichek bizia galtzea.

Ivan Márquez komandanteak dio Santrich hilez gero amaitu dela bakea.

Arrisku handia dago, bai, izan ere, hura hilez gero, zer aurkez dezakegu bake-prozesuko aurrerapen gisa, elkarrizketa guztietan parte hartu zuen pertsona bat, bake-prozesua zer zen argien zeukanetako pertsona bat, inolako frogarik gabe salatu, muntaia bat egin eta hil egiten bada, edo estraditatzten badute? Bake-prozesua orain dagoena baino arrisku askoz handiagoan geldituko litzateke. Gainera, akordioetatik ia ezer ez da bete, %18 edo. Gure burkidea hilez gero oso egoera konplexua izango genuke eta gobernuak, gainera, sinesgarritasun guztia galduko luke.

Eta zer gertatuko litzateke? Pentsatzen dut ez duzuela armetara itzultzeko asmorik...

Ez, inolaz ere ez. Gure konpromisoetako bat da orain arte egindako ahalegin guztiakin aurrera jarraitzea, baina armak berriz ez hartzeko konpromisoarekin.

Dena den, zuen militantziaren zati bat ez zen armak entregatzearen aldekoa, haien ustez hori ez baitzen FARCen filosofia, baizik armak politikatik ateratzea, baina entregatu gabe. Zer deritzozu?

Horixe izan da egon diren jarreraren arteko bat, baina bake-prozesuari buruzko erabaki guztiak kontsentsuaren bidez hartu genituen. Denoi galdetu zitzaigun gure iritzia, eta gerrillarien konferentzian denok egon ginen ordezkatuak, egitura bakoitzeko ordezkarien bidez, eta batzarrera eraman ziren alor guztietako batzarretan esandako guztiak. Eta gure erabakia hartu genuen. Edonola ere, bake-hitzarmena lortzeko, ezinbestekoa zen armak ekuaziotik ateratzea.

Kolonbiako bake-prozesuaren ezaugarrietako bat izan da genero-ikuspegiari lotutako neurriak txertatu direla azken akordioan. Dena den, 2016ko erreferendumean, bake-hitzarmenen aurkariek neurri horiek erabili zituzten beldurra zabaltzeko eta ezezko botoa bultzatzeko. Nola?

Hitzarmenetan jasotako genero-ikuspegi itxuragabetu egin nahi izan zuten, esanez familiak desegin egingo zi-

rela FARCEk gizon guztiak homosexual "bihurtu" nahi zituelako.

Eta horrek izan al zuen eraginik?

Bai, gure herrian jendeak asko pentsatu gabe jarraitzen baitu sare sozialetan esaten dena, edo Álvaro Uribek eta antzeko buruzagiek diotena.

Zer prozesu jarraitu zenuten FARC erakunde antipatriarkala izendatu arte?

Guk urte asko generaman genero alorrean aurrerapenak egiten, parekidetasuna lortu nahian, emakumeok eta gizonok eskubide eta betebeharrak berberak izan genitzan. Orduan, genero azpibatzaordeak lan handia egin eta gero, gizarteari aurre hartzeko eta jada egiten ari ginenari ize-na jartzeko garaia iritsi zen, eta geure burua antipatriarkal izendatu genuen. Ari ginen horretan, baina izenik jarri gabe. Egin kontu gure kideen %40 inguru emakumeak zirela eta denok, emakume nahiz gizon, zeregin berberak geneuzkela.

Eta nola kudeatu dituzue barne-erresistentziak? Gizonei batzuetan kosta egiten zaie boterea uztea.

Denoi kostatzen zaigu, gizarte beretik baikatoz denok. Gure erakundearen sartzetaz aspaldidanik indarrean dauden arau batzuk onartzea dakar, eta, beraz, jende berria iristen zenean, egiten zuten lehenbiziko gauza gure arau horiek irakurtzea eta ikastea zen, eta nahitaez bete behar zituzten.

Gure gizarte patriarkalaren seme-alabak garenez gero, iraultzaileak izanda ere rol matxistak erreproduzitzen ditugu. Ba al zenuten sentsibilizaziorako barne-formazioerik edo eskola berezirik?

Bai, jakina. Baina ez guretzat bakarrik. Gure formazioak denontzat ziren, emakume eta gizonentzat, eta baita komunitateentzat ere, eta han erregioetako jendeari azaltzen genion gure erakundeak nola funtzionatzen zuen eta zein arau zituen, eta jendeak argi zeukan nola jokatu behar zuten.

Nola kudeatzen zenituzten gerrilla barruko sexu-erasoak?

Bortxaketak, bai gerrillarien bai zibilen aurkakoak, oso zorrotz zigortzen ziren, fusilamenduekin ere. Baina bada askotan kontuan hartzen ez den zerbait: gu, emakumezko gerrillariok, fusila lepoan ibiltzen ginen, eta oso zaila da armatuta dagoen emakume bat bortxatzea.

Eta, orain, gizartea desarmatuta egonik, zein autodefentsa-mekanismo daukazue?

Lehenik eta behin, gizarte osoa kontzientziatu behar dugu ahulena, emakumeak, aniztasunak, desberdintasunekin zerikusia duen guztia babestu beharraz, baina batasunaren bidez. Bestalde, Habanako bake-elkarrizketetan ginela gobernuko kide batek behin galdetu zidan ea zer zen beldurrik handiena ematen zidana. Azido-erasoak

Andraderen esanetan FARCEko kideen %40 inguru emakumezkoa zen.

ARGAZKIAK: UNAI ARANZADI

» **“Bake prozesua apurtuko balitz ere, ez gara inolaz ere armetara itzuliko”**

» **“Gose greban dagoen Jesús Santrich komandantea hilez gero, bake-prozesua arrisku larrian legoke”**

erantzun nion, asko hedatzen ari baitira gure herrian eta beste leku askotan. Emakumeak azidoz erasotzen dituzte beste norbaiten jabetza pribatua izan nahi ez dutelako, eta horrek beldur handia ematen du. Hemen gakoa heziketa da, nire ustez.

Zuen erakundeak «feminismo intsurgentea» bultzatzen duela diozue. Zer esan nahi du horrek?

Gure jarduna betitik gidatu duten arauak izendatzeko modu bat da berez. Guk beti bultzatu dugu lan egiteko berdintasuna, eskubide eta betebeharren berdintasuna, eta izen hori jarri dio, beste edozein izan zitekeen bezala.

Emakumeok eta gizonok eskubideak eta betebeharrak baldintza beretan partekatzea da funtsa.

Gaia aldatuz, zein da gatazkaren biktimen eginkizuna, zure ustez?

Gure bake-hitzarmenean biktimak erdi-erdian egon dira, jende askok eta askok jasan baititu gatazka armatuaren ondorioak: jendeak senideak galdu zituen, pertsona batzuk desagerrarazi egin zituzten... Eta bilatzen ari garena, beraz, zera da: egia, justizia, erreparazioa eta halakorik berriz ez gertatzeko bermeak. Hortaz, Egiaren Batzordearekin hori gertatzen dela bermatzen badugu, pozik egon gintezke bake-prozesu honekin.

Egiaren Batzordea martxan da?

Bai, gauza asko antolatzeke dauden arrear, lanean hasita dago. Dena den, Batzordean aurkeztu ziren ponentzien inguruan adostasunik egon ezenez, kide bakoitzak bere bertsioa eman zuen gatazkaren hasierari buruz, eta, modu horretara, bakoitzak bere egia adierazi du gatazka sortzeko arrazoien inguruan.

Azken galdera: zuena askapen-borroka den aldetik, zer da askapena edo askatasuna zuretzat?

Askatasuna niretzat, guretzat, erabaki ahal izatea da, barruko nahiz kanpoko inongo eragileren presiorik jasan gabe erabaki ahal izatea zein izango den gure etorkizuna. ■